

אבני משה

השבת אבידה (ב)

שינויי הזמן בהלכות השבת אבידה / דרכי ההכרזה / הסימנים המועילים / בירור הלכתי אם דגם שאינו מצוי המיוצר ב"פס ייצור" הוא סימן / רוב גוים וחילונים

א. שינויי הזמן בהלכות השבת אבידה

מתייאשים הבעלים. וממילא מעיקר הדין הם של מוצאם וכל ההכרזות הם בגדר לפנים משורת הדין. והנח להם לישראל אם לא נביאים וכו'.

ובספר הלכות השבת אבידה (פ"א ה"א וה"ב) כתב להתיר להשיב אבידה שיש סבירות גבוהה ביותר שהמבקש הא בעליה מטעם אחר - שסימני אבידה אינה תנאי לקיום המצוה אלא עיקר תפקידה הוא לברר ולאמת שהיא של מבקש האבידה ולא הביא מקור לדבריו עיי"ש.

לאור הדברים נראה שהמוצא אבידה שאינה יקרה כמו בגדים, כובעים וכו' באוטובוס של אגד יכול למסור למחלקת אבידות של אגד אע"פ שאין שם פיקוח מפני הרמאים, מכל מקום עינינו הרואות שהרמאים נטשו ידיהם מאבידות דמה להם ולחפצים יד שנייה השווים רק לבעליהם. ונוח לכל מאבד שיתנו האבידה למחלקת אבידות של אגד ובכך מתקיימת ההכרזה הטובה ביותר. בפרט שתולים שכבר נתייאש וכבר זכה המוצא. והיה מקום לצדד שכבר זכה בזה המוצא ולכל הפחות יקיים המצוה לפנים משורת הדין ויתן למחלקת אבידות של אגד. ובספר השבת אבידה (פ"א ה"ל) התיר מטעם שהעולה על דעת כן עולה.

עוד נושא חשוב שצריך לדון בו הוא מה שקבעו מסמרות כמה ממחברי זמננו (כעת לא מצאתי) שכל חפץ המיוצר בפס ייצור אפילו שאינו מצוי בין אנשים, אינו סימן ולפי זה רוצים לפטור את רוב האבידות שלנו מחיוב השבה ודבריהם מתמיהים דהאיך מנין, קשר וכו' הו סימן ואילו כשיאמר המאבד את דגם החפץ מבין אלפי הדגמים, הדגם לא יחשב לסימן סימן.

חלק מהדברים שהערנו כבר נתבררו בס"ד בגליון הקודם וחלק מהדברים יתבררו בעזרת השם להלן.

קשה מאד להיצמד להלכות השבת אבידה בשינויי העיתים והתמורות באורח החיים, וניתן דוגמאות לדבר. בזמן חז"ל נקבעה ההלכה שהמוצא מעות מפוזרים הרי הם שלו, שחזקה אדם עשוי למשמש בכיסו כל שעה, ובשעה שהגיע ליד המוצא תולים שכבר נודע למאבד ונתייאש ובהיתרא אתי ליד המוצא, (וכן כל דבר שאין בו סימן שמרגישים בו בני אדם בחסרונו). אבל בזמננו אין דרך בני אדם למשמש בכיסם כל שעה ולידע המעות שישנם ושאינם ומעולם לא התייאש. ובמקום שיש מצלמות כל אבידה שאין בה סימן נהפכה לאבידה שיש בה סימן דאין לך סימן גדול יותר מזה שרואים למי נאבדה האבידה, ובאבידות יקרות המאבדים אינם מתייאשים.

בזמן חז"ל כל מי שנאבד לו חפץ שיש בו סימן לא התייאש דסומך על זה שהמאבד יכריז בבתי כנסיות ובתי מדרשות ומסתמא ישמע על כך וימצא את אבידתו, הלכך כשהגיע האבידה ליד המוצא כבר נתחייב בהשבה. לא כן בזמננו שהמאבד חפץ אפילו שיש בו סימן (אם לא שיש שם או טלפון) מתייאש לגמרי מאבידתו והרי היא בעיניו כבזוטו של ים, לפי שהעיריות גדולות ובתי כנסיות אין מספר, ומימר אמר מסתמא לא אשמע על ההכרזה. ועדיף לו למאבד שלא יטול המוצא לאבידתו על אף חשש הגניבה, דעשוי לשוב על עקבותיו לראות שמא נשארה במקומה.

בזמן חז"ל לא החזירו אבידה אלא על ידי סימנים, ומשרבו הרמאים התקינו גם שיביא עדים שאינו רמאי. ובזמננו לא שמענו מי שמצריך מהמאבד להביא עדים שאינו רמאי. ויתרה מיכן העולם נוהג להחזיר אבידה גם ללא סימנים כלל. כגון שמוצאים מפתח, עט, משקפים וכו' ותולים בלוח מודעות של הבית כנסת וכו'. ואפשר ליישב המנהג לפי מה שנתבאר שגם באבידות שיש בהם סימנים

ב. סימנים באבידה

יהינא סימנין מובהקים דידה ושקלה לה. אמר רבא אם תימצי לומר סימנים דאורייתא (אפילו הכי עדים עדיפי כדפרש ואזיל) סימנים ועדים ינתן לבעל העדים. ויתבאר בסמוך בעזרת השם שכל הדיון של הגמרא אם סימנין מהתורה או מדרבנן הוא דוקא בסימנים אמצעיים, אבל סימן מובהק ביותר כגון נקב בצד אות פלוני וכו' הרי הוא כעדים והוא מן התורה לכולי עלמא.

בגמרא בבא מציעא (כז:): איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן מאי נפקא מינה לאהדורי גט אשה בסימנים אי אמרת דאורייתא מהדרין ואי אמרת דרבנן כי עבוד רבנן תקנתא בממונא אבל באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא. אמר רבא את"ל סימנין לאו דאורייתא היכי מהדרין אבידתא בסימנין.. ניחא ליה למאבד אבידה למיהב סימנין ולמשקליה מידע ידע דעדים לית ליה ומימר אמר כולי עלמא לא ידעי סימנין מובהקים דידה ואנא

ג. סוגי סימנים באבידה

הם דאורייתא או מדרבנן ואלו נקראים לפעמים סימנין מובהקין בגמרא ולאילו כוון הרב (הרמב"ם) כאן ואחז לשון הגמרא. **ויש סימנין גרועים** כגון סומקי וחיורי ואין מחזירין עליהם אבידה וארוך וגוץ וכיוצא בזה כיון שלא אמר מדתן". וכן כתבו הסמ"ע (רסז, ז) והש"ך (ס"ק ב).

וכתב הרב המגיד (פ"ג מאבידה ה"ג) "דע ששלשה מיני סימנים יש. **סימנין מובהקין ביותר** כגון נקב יש בו בצד אות פלוני וכיוצא בזה ואלו הסימנין מחזירין עליהם אבדה דבר תורה לדברי הכל והרי הן כעדים. **סימנין חשובים** כגון מדת ארכו ומדת רחבו וכן משקלו וכיוצא בזה מחזירין עליהם אבידה ואלו מחלוקת בגמרא (כז: כח.). אם

מכריזים סוג האבידה ולא מציאה מצאתי

לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף.. וקיימא לן (רסז, ד) דמכריזים סוג האבידה ויבא המאבד ויתן סימניה.

בגמרא בבא מציעא (כח:): אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ורב נחמן אמר גלימא מכריז. רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי רב נחמן אמר גלימא מכריז לרמאי

כיצד מכריזים: בבתי כנסיות, בעיתונים, בקבוצת מייל של השכונה, ובאתר הארצי של השבת אבידה וכו'

דכל מי שאבד לו אבידה יבוא לשמוע וגם חברא חברא אית ליה אבל אין מטריחין המוצא יותר מלהכריז במקומות שרבים מצויים. ובעיתונים שידוע שקוראין אותם, גם שהוא דבר טוב להכריז שם אבל אינו מחוייב להוציא הוצאות ולחייב למאבד לשלמו".

עוד דרך להכריז היא בקבוצת מיילים השכונתיות, ובאתר הארצי להשבת אבידה. והעולם נוהג לפרסם גם במקום הימצאות האבידה, לפי שבדרך כלל אדם יודע באיזה איזור נאבדה לו אבידתו ושם על עקבותיו. ויתבאר עוד בסמוך.

בגמרא בבא מציעא כח: משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמידעיו ודיו מאי רבו האנסין דאמרי אבידתא למלכא. וכן בשו"ע רסז, ג. וכתב הסמ"ע (ס"ק ג) "מיהו נראה דהיינו דוקא בין מנחה למעריב או אחר יציאה מבית הכנסת וכדי שלא להפסיק הציבור בתפלתן". **ובאגרות משה** (ח"מ ח"ב ס' מה) כתב "בענין מודעות להשבת אבידה, מספיק שישים במקומות ציבוריים כגון בבתי כנסיות ובבתי מדרשות **ובמקומות אחרים שרבים מצויין שם** כגון אצל המעלות של בתים הגדולים... ואף שאי אפשר שהכל ישמעו **סומכין**

האם צריך להכריז מיד

כבר נתייאש המאבד מאבידתו ובכה"ג אם אין ביד המוצא לתלות מודעה מיד טוב למאבד שלא יטלנה על אף החשש גנבה, דהמאבד ירגיש בחסרון המזוודה וישוב לאותו מקום. מאשר שיטלנה בלי לתלות מודעה מיד וקרוב לודאי שלא ימצאנה עד שיבא אליהו.

יש לדון אם מחויב להכריז מיד משמצא או שיכול להשתהות קצת. ולא ראיתי מי שדן בזה. ונראה שיש אופנים שההכרזה המיידית היא מכרעת כגון המוצא מזוודה בתחנת אוטובוס, אם יקח ולא יתלה מודעה מיד באותו מקום רק מזיק את המאבד, דהמאבד מסתמא יחזור מיד לחפש אבידתו ואם לא ימצאנה יחפש מודעה, ואם יתלה אחר כמה זמן

בא ונתן סימן מובהק האם צריך להביא עדים שאינו רמאי

מביא עדים שאינו רמאי או שהיה שלו אבל בסימן מובהק דמדה ומשקל אין מחזירין אלא כשמביא עדים שאינו רמאי או שהוא צורבא מרבנן אבל בידוע שהוא רמאי אין מחזירין אפילו בסימן מובהק לגמרי וצריך דוקא להביא עדים שהיה שלו".

ולא ראיתי מימי מי שמצריך להביא עדים שהמאבד אינו רמאי. ונראה דאכשר דרא וליכא חשש רמאים. וגם בסימנים לא ראיתי שמדקדקים שהיו כפי ההלכה.

בגמרא בבבא מציעא (כח:) ת"ר בראשונה כל מי שאבד לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול. לדעת הרמב"ם והשו"ע (רסז, ה) חיישנין לרמאי גם אם המאבד מביא סימן מובהק וצריך להביא עדים שאינו רמאי ולדעת הרא"ש והרמ"א בסימן מובהק לא חיישנין לרמאי. והש"ך (רסז, ס"ק ב) כתב "נראה לי להכריע דבסימן מובהק לגמרי כגון יש בצד אות פלונית וכה"ג מחזירין האידנא לסתם בני אדם אפילו אינו

נראה פשוט בעיני שבכל הסימנים שנתנו חז"ל צריכים לשאול באיזה איזור ובאיזה זמן לערך נאבדו

זה לעיכובא כגון: שהוא עובד במשלוחים ומסתובב בכל העיר ולא יודע היכן איבד וכו'.

ואע"פ שלא מצאנו שאלות הללו בגמרא ובפוסקים צריך לומר דהיה להם פשוט שכל מוצא אבידה ישאל שאלות הללו. ואפשר להסתייע לזה ממה שישדו לנו הראשונים (פסחים ד): שאין סומכים על חזקה ורוב במקום שאפשר לברר כגון אם השכיר בית ב"ד בניסן אע"פ שחזקה שהבית בדוק אם המשכיר בעיר חייב לשאול. וכל שכן בנידון דידן. ולפי זה לא קשה למה לא יכריז בכל אבידה שאין בה סימן, ויבא המאבד ויאמר איבדתי אבידה פלונית באיזור פלוני בזמן פלוני שעדיף טפי ממנין או קשר דהווי סימן ולפי דברינו לא קשה מידי דכל סימן הוא בצירוף הזמן. נמצא שבכשקבעו חז"ל שמקום הוי סימן נקבע שזמן לערך ואיזור לערך לא הוי סימן אלא זמן לערך ומקום מדויק הוי סימן.

נראה פשוט בעיני שחייב המוצא לשאול את המאבד שנותן סימן באיזה איזור ובאיזה זמן לערך איבד את החפץ, דאם לא תימא הכי נמצאת אומר שהמוצא ג' שטרות בירושלים ופרסם באתר הארצי של השבת אבידה מעות מצאתי, ומתקשר אליו מאבד ג' שטרות בבני ברק ונותן סימן של מנין השטרות ובא ולוקח את שאינו שלו, וכיוצא בזה באבן הטוען בירושלים שהיו מכריזים בג' רגלים על האבידות. לכן פשוט דלא סמכו חז"ל על סימנים גרועים הללו בלי לדרוש ולחקור באיזה איזור איבד וכנ"ל באיזה זמן איבד, דשמא איבד היום מעותיו והמוצא מצא אתמול המעות, וכן צריך לדרוש ולחקור איזה סוג שטרות וכל דבר לפי עניינו.

ואם יאמר המאבד איני זוכר היכן ומתי ואיזה שטרות הוי רעותא, אבל אם נראים הדברים שאמת בפיו אפשר דאע"פ שחייב לשאול מ"מ אין

סימן הבא מאיליו אם הוי סימן מחלוקת שו"ע ורמ"א

ככר ובתוכו מעות, מכלל דתנא קמא סבר הרי אלו שלו ומוקימינן דבסימן הבא מאליו קמיפליגי תנא

בבבא מציעא (כג.) רבי יהודה אומר כל דבר שיש בו שינוי חייב להכריז כיצד מצא עיגול ובתוכו חרס.

אבל התוס' (ד"ה סימן) הקשו "דאין דרך לתת מעות בכבר לסימן אלא י"ל דאימור ידע שנפללו לו שם ומאן דאמר לא הוי סימן כיון דרגילות לבא מאיליו מסתמא לא ידע כיון שאין ניכר בחוץ אבל סימני בהמה הן מאליהן הוי סימן כיון שניכר וכן דבר שאין ניכר בחוץ אם רגילות לבא מאיליו הוי סימן".

קמא סבר סימן הבא מאיליו לא הוי סימן. רבי יהודה סבר הוי סימן. ולענין הלכה הרמב"ם והשו"ע (רסב, טו) פסקו כרבי יהודה דהוי סימן והרא"ש והרמ"א פסקו כרבנן דלא הוי סימן. ופרש"י דסימן הבא מאיליו פירוש ראוי לבא מאיליו כגון חרס דפעמים נופל בעיגול ואמרינן לשם סימן נתנו שם ולא נפל מאיליו". וכן משמע ברמב"ם ושו"ע (רס, טו) שכתבו "שלא עשאם בעליהן אלא לסימן".

חור במעיל, שריטה, וסדק בשעון

כח. וכיוצא בזה מצאנו בכלים חדשים שלא שבעתן העין (ב"מ כג:) ופרש"י "עדיין לא הורגל בראייתן ותשמישן שיהא מכירן יפה".

אמנם גבי חור בכיס צריכים לבדוק כמה מצוי הדבר דאם הוא דבר המצוי אע"ג שהוא מורגש אינו סימן דחיישנין שמא איתרומי איתרמי ומאחר נאבד.

כל דבר שהוא ניכר לעין או אפילו מוסתר מן העין אבל מורגש לאדם הוי סימן כמבואר בתוס' ולכן סדק או שריטה הוי סימן שהם דברים הנכרים לעין. ובה גם הראשונים והרמ"א שפסקו כחכמים מודים. וכן כתב הרמב"ן גבי מטבע שנסדקה דהוי סימן והביאו הרמ"א (רסב, יג). וראייה מוכרחת לכך נקב בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק (ב"מ

חיתוך משונה של בשר לכולי עלמא הוי סימן

בכוונה כגון ככר ובתוכו מעות עיגול ובתוכו חרס משא"כ בחיתוכא דבשרא דרובא דרובא הוא נעשה בכוונה".

המרשים הביא ראייה שסימן הבא מאיליו הוי סימן ממאי דקיימא לן (כג:) חתיכות של בשר שיש שינוי בצורתן דהוי סימן, ודחה הבית יוסף "דלא מיקרי סימן הבא מאיליו אלא דבר שבדאי נעשה שלא

מקום הוי סימן אם לא שעשויים לשכוח בו חפץ מסוג זה

ויש לדון אם שכח עגלת תינוקות בתחנת אוטובוס או עט פיילוט בבית מדרש

וקיימא לן דמקום הוי סימן ואין חוששין שמא שלו נמצא ע"י אחר ושל אחר הונח כאן אא"כ הוא מקום שעשויים לשכוח בו אותו חפץ, כגון חבית יין על שפת הנהר. ועל פניו נראה לפי זה שהמוצא עגלת תינוקות בתחנת אוטובוס או עט פיילוט בבית מדרש אין חייב בהשבה דאין המקום סימן כיון שעשויים לשכוח שם. אבל יותר נראה דחפצים הללו לא הגיעו לכלל עשויים להשכח באותם מקומות כמו חביות יין על הנהר בזמן חז"ל. עיין ברש"י (ד"ה ברקתא) שהנושא בגמרא הוא מפני שעשוי להשכח ולא מפני שעשויים להעביר שם חביות הרבה.

בגמרא בבבא מציעא (כג:) בעא מיניה רב ביבי מרב נחמן מקום הוי סימן או לא הוי סימן אמר ליה תינתהו מצא חביות של יין הרי אלו שלו ואי ס"ד המקום הוי סימן לכרוז מקום. אמר רב זביד הכא במאי עסקינן ברקתא דנהרא (שפת הנהר שהיין שם מגיע מהספינות).. דאמרינן ליה כי היכי דאיתרמי לדידך אתרמי נמי לחברך. איכא דאמרי אמר רב מרי מאי טעמא אמרו רבנן מקום לא הוי סימן דאמרינן ליה כי היכי דאיתרמי לדידך האי מקום אתרמי נמי לחברך האי מקום.

מנין הוי סימן

איבד כמה שטרות מקופלים או כמה מוצרים בתוך שקית אחת

הלה ואומר ג' מטבעות מצאתי ונוטל את שלו והני מילי דרך הינוח כגון זה ע"ג זה שהרחבים למטה,

בגמרא בבבא מציעא (כה.) גבי המוצא מעות אמרינן דמנין הוי סימן ומכריז מטבעות מצאתי ובא

מה הדין אם נמצאו במקום שיש שם מצלמות. ונראה פשוט דהוא הדין אם מצא כמה מוצרים בתוך שקית אחת דמנין הוי סימן אבל ודאי שצריך לשאול איזה מוצרים היו בתוך וכן גבי שטרות איזה שטרות ושאר שאלות היכן איבד ומתי איבד לערך כמו שכתבנו לעיל.

דאל"כ מתיימש המאבד דמימר אמר מסתמא נפלו אחד אחד ואין לי בהם סימן במניינא (בית יוסף בשם הרא"ש).

ולפי זה אם מצא שטרות מפוזרים הרי זה שלו ואם מצאן מקופלים חייב להכריז. ובמקום אחר כתבנו

מנין של שני חפצים שאינם מטבעות הוי סימן כגון: שקית עם שתי נס קפה או שתי חלב

אותם אצלם אלא הצריכים להם וכל הנושא אצלו **מאלו הדברים יודע מניינם ומדקדק בכך** ועל כן מנין הוי סימן כן כ"ל". (ועיין רש"י ב"ק ד"ה אית). ולהלכה פסק השו"ע (רסב, טז) פסק כהרמב"ם. ולא השיג הרמ"א.

בגמרא בבבא מציעא (כד). בדי מחטין וצינוריות ומחרוזות של קרדומות כל אלו אמרו אימתי מותרים בזמן שמצאן אחד אחד אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז.

ולפי זה המוצא שקית עם שתי פחיות קפה צריך להכריז. וכן המוצא שקית עם שני חלב צריך להכריז דגם אם מצוי שמסתובבים עם שתי שקיות חלב מ"מ יודע מניינם ומדקדק בהם ולכן צריך להכריז. ואין לחוש שמא מאחר נפל כיון שאינו מצוי לאבד דברים הללו (עיין רש"י ב"מ ד"ה ברקתא).

ובבית יוסף הביא פירוש רש"י דלא מיירי בשני מחטין אלא בשני חבילות מחטין אבל הרמב"ם פירש דמיירי במחטין עצמם (עיין בט"ז) ותמה על שניהם על רש"י תמה דילמא דרך נפילה וכבר נתיימש דסבור שנפל אחד אחד ולא יכריז המוצא כדאמרינן גבי מטבעות ועל הרמב"ם תמה דמאי שנא משני מטבעות דלא הוי סימן **ובדרכי משה** תירץ דשאני מחטין ש"אין דרכן של בני אדם לשאת

מדת התכולה הוי סימן כגון: כרטיס עם ערך צבור, 18 סיגריות בקופסא

מחביות חסרות דאין מצוי לטלטל חביות פתוחות ממקום למקום.

בגמרא בבבא מציעא (כג): חביות של יין ושל שמן ושל תבואה ושל גורגורות ושל זיתים הרי אלו שלו. והקשו התוס' (ד"ה חביות) "וא"ת מדת היין להוי סימן וי"ל שהחבית מלאה וכל החביות שוין אבל אם אין החבית מלאה יהא סימן לומר כמה יין יש בו". וכן פסקו הטור והרמ"א (רסב, ט) ד"אם חסרים יש בהם סימן במדה שבהם".

ולכאורה הוא הדין אם מצא כרטיס בעל ערך צבור צריך להכריז ויבא המאבד ויאמר מדת הערך צבור וכן בקופסת סיגריות יכריז ויאמר הלה מספר הסיגריות והוי כמדת תכולה או מנין. אלא שראיתי ממחברי זמננו שמחלקים דאם הקופסא בתחילתה או בסופה הוי סימן אבל באמצע לא הוי סימן דמסתמא אינו זוכר וכיוצא בזה בכרטיס בעל ערך צבור. ולא ידעתי מנין להם חלוקה זו דבפוסקים לא שמענו חילוק זה. ובפרט בקופסת סיגריות שאדם יודע היטב כמה יש לו.

ובביאור הדברים נראה לומר שחביות יין מלאות אינו סימן כיון שהוא דבר המצוי אבל חבית יין שנפתחה שנותן המדה הוי סימן דאינו מצוי כל כך, ואע"ג שכל חבית בתחילתה מלאה ולאט לאט מסתיימת, עדין יותר חביות מלאות נאבדות,

ג. דגם של חפץ "פס ייצור" האם הוי סימן

אבידה ואם הוא במקום שאינו משתמר כלל הרי הם של המוצא. ואני תמה דקשר ומנין הוו סימן וחייב המוצא בהשבה, ודגם לא יהיה סימן. ואם קבלה נקבל אבל אם לדין יש תשובה. ראשית בסברא הרי בכל אבידה יש שתי חששות חש

ראיתי במחברי זמננו (כעת לא מצאתי) שקבעו מסמרות שדגם לא הוי סימן, ולעניות דעתי יש הרבה מה לדון בזה. ובנידון זה יש בו הרבה נפקא מינה למעשה דלפי דבריהם שדגם לא הוי סימן נמצא שרוב האבידות בזמננו אין בהם חיוב השבת

השעונים וגם לחשש דלמא איתרומי איתרמי לאחר אין לחוש יותר משאחר איבד מנין או קשר זהה שלא חיישנין.

לכן אם קבלה נקבל, אבל אם לדין יש תשובה. וגם לדבריהם נראה לומר דאין המוצא זכה בזה כיון שרגילים העולם להכריז ולהחזיר בסימן של דגם אם כן המאבדים אינם מתייאשים ונהי דאסור להחזיר לשיטתם אבל יאוש ליכא ואתי לידי באיסורא. ואמת כי יש משמעות חזקה באחת הסוגיות לדבריהם כמו שיתבאר אבל בשאר הסוגיות נראה שכל שאין חשש דלמא איתרומי איתרמי שאחר איבד הוי סימן. וממילא נדון אנו בכל חפץ אם הוא מצוי שאיבד אחר או לא.

אחד שמא רמאי הוא וחשש שני דלמא איתרומי איתרמי ששלו נמצא ע"י אחר ומה שנמצא הוא של אחר שאיבד. הרי שמצא ג' שטרות מקופלים חייב להכריז מעות מצאתי ובא מאבד ואומר ג' שטרות איבדתי חייב להחזיר ולא חששו שמא רמאי דמנין יודע שמצא ג' שטרות, וגם לדלמא איתרומי איתרמי לאחר שאיבד ג' שטרות לא חששו. אלמא בקל אנו מחזירים אבידה.

אם כן למה המוצא שעון וכו' לא יכריז שעון מצאתי ויבא המאבד ויתן סימן שאיבד שעון של חברת גולף דגם מספר 338 בצבע ירוק בוהק וכי גרע מג' שטרות מקופלים, והרי לחשש רמאי אין לחוש דהאיך ידע לכוון לשעון מסוים מבין אלפי סוגי

הראייה מהמוצא מטבעות שיש עליהם שם המאבד שדגם אינו סימן

מ"מ יש לחוש שמא מאחר נפל. וכן ראיתי בכמה ממחברי זמננו, ולפי דבריהם צריכים לומר דלא דמי לשאר סימנים, מנין, מדה, קשר, דהתם כולו סימנים אישיים שעשה אותו מאבד משא"כ בפס ייצור שיש כמה וכמה חפצים זהים בחנויות. ואת הראייה ממטבע שיש עליו שם יש לדחות בדוחק דחיישינן שכשם שרשם שמו במעות הללו כך רשם בהרבה מעות אחרים והוי כדבר המצוי דלא הוי סימן. ויש מתרצים דהלכה זו על שם סופה נקבעה דאם נחזיר מטבעות אם סימן של שם כל אחד ירשום את שמו בכל המטבעות.

בגמרא בבא מציעא כה: תנו רבנן המוצא סלע בשוק ומצאו חבריו ואמר לו שלי היא חדשה היא נירונת היא של מלך פלוני היא לא אמר כלום ולא עוד אלא אפילו שמו כתוב עליה לא אמר כלום לפי שאין סימן למטבע דאמר דלמא אפוקי אפקה ומאיניש אחרינא נפל. וכן נפסק בשו"ע (רס, יג) "אפילו אמר רשומה היא בחותם מלך פלוני או אפילו אמר שמי כתוב עליה אין מחזירין לו מפני שמטבע ניתן להוצאה ושמה הוציאה ומאחר נפל". ועל פניו נראה ללמוד מכאן שכל שיש חפץ זהה אפילו יכוון לשם החברה, מספר דגם וצבע וכו' אפ"ה לא יחזיר דנהי דאין חוששין לרמאי

ביאור דברי הרמב"ן

השאלו או מכרו מנין הוא יודע שאבד ממנו אותו חפץ שהוא אומר חפץ פלוני הוא ואלו סימניו". ומבואר מהרמב"ן שאם יש הרבה מטבעות זהות אינו סימן אפילו ששמו עליה, אע"פ שאין לחוש לרמאי דמנין הוא יודע שאחר איבד מטבע עם שמו עליו מ"מ חוששין שכשם שרשם על מטבע אחת כך רשם על עוד מטבעות והוציאם ושמה מאחר נפלה, אבל אם נסדקה המטבע הוי סימן דאין חוששין שעוד מטבעות נסדקו. ודעת הרמב"ן הובאה בבית יוסף ללא חולק והרמ"א הביאו. ועל פניו נראה ברמב"ן שדגם לא הוי סימן דהוא חפץ שיש כמותו אלא שאין הכרח גמור דאפשר דחיישינן שמא כתב את שמו על הרבה מטבעות והוי כדבר המצוי או שהלכה זו נקבעה על שם סופה כמו שכתבנו לעיל.

הרמב"ן (שם) מבאר מדוע לא נותנים למאבד שיוודע לכוון המטבע של איזה מלך, איזה סוג מביניהם אם חדשה אם ישנה ואפילו שמו מופיע עליה "לפי שהרבה מהן נטבעות במטבע אחד וכולן דומות אבל אם נתן בה סימן נסדקה היא בכך וכך מחזיר, תפטר בשמו כתוב עליה דאע"ג דודאי ידעא מילתא דדידיה הוות חוששין שמא הוציא את זו ומאחר נפלה והוא אבד אחרת כיוצא בזה. והרי היא כדבר שאין בו סימן הא לאו הכי אין חוששין כשם שאין חוששין למכירה במציאה וכדבעינא לפרושי קמן". וכן כתב הנמוקי יוסף בשם הר"ן והביאם הבית יוסף (שם).

ולהלן (כו. ד"ה אי) מבאר הרמב"ן שבכל אדם שנותן סימן לא חוששין שמא רמאי הוא ומכר או שאל חפץ זה בעבר ויודע הסימנים שבו "שאם

נראה להוכיח שדגם שאינו מצוי כל כך הוא סימן מדברי הפוסקים שסוברים שצבע הוא סימן

דומיא דצבע. ויש דוחים דדוקא צבע שאינו מצוי שעשויה בהזמנה אישית כמו בזמן חז"ל שהיו הולכין לבית האומן שיצבע הוא סימן, אבל כאשר החפץ הצבוע כבר ומונח במדף לקנותו אינו סימן דבסימן צריך שיהיה משהו שמייחד אותו לחפץ ולא מצאתי טעם בדבר זה.

אמנם מדברי המאירי והר"י מלוניל והתוס' רא"ש נראה שצבע כלל לא הוא סימן שפירשו את המשנה שגזי צמר הלוקוחין מבית האומן הוא סימן לפי שהאומן עושה סימן משלו כדי שלא יתחלף לו בשל בעל הבית אחר. וגם אין הכרח גמור בטוש"ע שחולקים על זה.

במשנה בבבא מציעא (כה:) ואלו חייב להכריז מצא.. גיזי צמר הלוקוחין מבית האומן, ופירשו הטוש"ע (רסב, ז) "המוצא... גיזי צמר צבועים, וכן כל דבר שיש בו סימן חייב להכריז". אלמא צבע הוא סימן ויש להקשות ממה ששנינו (כא.) דלשונות של ארגמן לא הוא סימן, וכן להלן (כז:) ד"חיורי וסומקי" (לבן ואדום) לא הוא סימן. ונראה שהרגיש בזה רש"י שכתב (כז:) ש"אין זה סימן שהרבה כאלה יש". וכן כתב לעיל (כא.) גבי לשונות של ארגמן "ומצויין הן". ולפי זה צבע שאינו מצוי הוא סימן וצבע המצוי לא הוא סימן. ולפי רש"י נאמר שכל חפץ שאינו מצוי כל כך אפילו שיש לו פס ייצור ויש כמותו לכמה בני אדם מכל מקום הוא סימן

נראה ללמוד מחביות יין שיש עליהם חותמת של הייצור שדגם הוא סימן אם אינו מצוי בשוק

ועל פניו נראה שדגם לא הוא סימן אבל בתוס' משמע דוקא שיש הרבה חביות עם רושם זה בשוק שכתבו "אפילו רשום לא הוא סימן אחר שנפתחו האוצרות שבעל הבית אחד מוכר להרבה חנוונים וכולם רשומים בענין אחד". למדנו מכאן שדגם לא הוא סימן אם הוא דבר המצוי בשוק אבל אם הוא דבר שאינו מצוי בשוק הוא סימן.

בגמרא בבא מציעא (כג:) אמר מר חביות של יין... הרי אלו שלו והוא תנן כדי יין וכדי שמן חייב להכריז... אידי אידי ברשום (שכל ייצור עושה רשימתו משונה משל חבירו והוא סימן. תוס') ולא קשיא כאן קודם שנפתחו האוצרות (שאין לתלות באחר כיון שעוד לא מכרם הייצור) כאן לאחר שנפתחו האוצרות. כי הא דרב יעקב בר אבא אשכח חביתא דחמרא לאחר שנפתחו האוצרות אתא לקמיה דאביי א"ל זיל שקול לנפשך.

צירופי סימנים שאינם מצויים בבני אדם מהני להתיר אשת איש מחבלי העיגון וכל שכן באבידה כגון בדגם שאינו מצוי

להסתפק בהן, אלא בעינן שני משה בן יונתן שנתכסו מן העיני". והביאום הבית יוסף והרמ"א (אעה"ז ס' יז, כד).

ובפתחי תשובה (ס"ק קז) הביא בשם מהר"ר דניאל "נראה דהיינו דוקא במפוזרים כמ"ש בתרומת הדשן שהיה בינוני אדמוני וקווצותיו תלתלים וכיוצא בזה אבל אם באבר אחד יש כמה שינויים אע"ג דכל שינוי לחוד סימן גרוע הוא מ"מ בהצטרפם נעשה סימן מובהק דלא שכיח ג' ד' שינויים באבר אחד אלא דלדעת... צריך לבדוק ולחקור אחר זה באנשים אם שכיח דבר זה". עוד הביא (ס"ק קו) רבים מן האחרונים שמצרפים סימנים אמצעים הקרובים להיות סימן מובהק אע"פ שהם בכל הגוף וכן סימנים גרועים להיות סימן אמצעי והכל לפי עיני ראות הדיין". ובמהר"ם אלשקר (סימן סז עמ' ריח) הביא תשובת הרמב"ם

כתב בתרומת הדשן (סימן רכד) "באת להתיר משום סימנים בקומה ותואר ושיעור, ודעתך לומר דוקא בסימן ארוך וגוף לחודיה לא שרינן אבל היכא דאיכא בהדיה ג"כ סימנים מתואר ושיעור סמכינן עלייהו. לא משמע הכי כלל... וכן מצאתי בתשובות האשירי (כלל נא ס' א) עובדא חדא כמעט ממש כהדין עובדא, שהעיד... אדם בינוני לא ארוך ולא גוף והיו פניו אדומים ועיניו שחורות... דאין להתירה כלל מחמת הסימנים לפי שאינן מובהקין כלל, כי כמה בני אדם נמצאים שהן בינונים בקומה וגם שפניהם אדומים ועיניהם שחורות... אמנם אשירי התיר עובדא דידיה משום טעם אחר, דכיון שהעיד ראובן בן יעקב ולא הוחזקו ראובן בן יעקב אחר חוץ מבעל אשה זאת סמכינן עליה... והשתא בנידון דידן נמי אי לא הוחזקו שני משה בן יונתן... ואפילו אם נמצאו. והן לפנינו בחיים עודנו מה בכך אין

המוצא להכריז ויבא המאבד ויתן סימן כגון דגם זה נאבד לי בצבע זה וכבר נתבאר שצריך לשאול באיזה מקום וזמן לערך.

שגם סימנים גרועים בכל הגוף מצטרפים להיות סימן מובהק. מיהו עיין בגר"א (ס"ק פה).

מכל האמור נראה להוכיח שכל דבר שאינו מצוי הוא סימן וכן דגם אם אינו מצוי אצל בני אדם צריך

מצא חפץ שרשום עליו יוסף חי קליין והכריז אחד ששמו כן האם צריך לחוש שמא של יוסף חי קליין אחר הוא

שמכריז ואת"ל שכן מה הדין שאינו מצליח לאתר אותם. ולעניות דעתי נראה שחייב להחזיר לראשון שבא ואין צריך לטרוח ולבדוק דבאשת איש צריכים סימן מובהק ביותר ובאבידה אין צריך סימן מובהק ביותר ושם שאינו מצוי הוא סימן המספיק לאבידה ולא גרע מקשר ומנין דהוה סימנים. וכבר נתבאר שבכל סימן יש לשאול אותו באיזה מקום וזמן לערך איבד את האבידה.

נתבאר לעיל שאם מעידים על משה בן יונתן שמת ולא הוחזק לנו משה בן יונתן אחר מתירים אשת איש מחבלי העיגון אבל אם ידוע לנו צריכים לבדוק אם השני חי, ואם נתכסה גם הוא מן העין אין להתיר את האשה. ויש לדון באבידה אם מצא אבידה ורשום עליה שמו יוסף חי קליין וידוע לו שיש כמה בודדים באותה העיר ששמן יוסף חי קליין האם צריך לחוש שמא מהם נפל ולשאולם לפני

ד. המוצא מציאה במקומות ציבוריים שיש רוב גוים הרי הם שלו לפי שהבעלים מתייאשים

ומסקנת הראשונים והשו"ע רנט, ג שהמוצא אבידה אפילו שיש בה סימן במקום שיש רוב גוים הבעלים מתייאשים והרי הם שלו אבל ברוב ישראל אין הבעלים מתייאשים וחייב להכריז למעט הראב"ד ז"ל שפסק כר"ש בן אלעזר אפילו ברוב ישראל (בית יוסף סימן רנט סק"ה). ולהלן נדון ברוב חילונים. מיהו הלכה זו היא מעיקר הדין אבל לפני משורת הדין צריכים להכריז, שו"ע רנט, ה.

בגמרא בבא מציעא (כד.) היה ר"ש בן אלעזר אומר.. המוצא בסרטיא (מסילה שהולכין בה מעיר לעיר) ופלטיא (רחבה של עיר שמתקבצים שם סוחרים) גדולה ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי לו שלו **מפני שהבעלים מתייאשין מהן**. איביעא להו כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא או דלמא אפילו ברוב ישראל נמי אמר.

אבידה שיש בה סימן שהיא של ישראל האם מתייאש ברוב גוים כגון: איבד פלאפון בניו יורק והמוצא רואה שאנשי הקשר בפלאפון יהודיים

שודאי נתייאשו וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שידע מיד בנפילתו". ואף שאפשר לדחוק דמיירי שידוע שהיא מישראל אבל אין סימן שהיא של ישראל והמאבד מתייאש דאינו יודע שהמוצא יודע שהיא של ישראל. אבל כשיש סימן לעולם אינו מתייאש, מ"מ מסתימת דבריהם לא משמע כן.

גם ברמב"ם (יא, ז) לא נראה שהמאבד תולה **שישראל** ימצאנה כמו שמבואר בתוס', שכתב "ואפילו בא ישראל ונתן בה סימניה. שהרי נתיאש ממנה כשנפלה מפני שהוא אומר גוי מצאה".

התוס' (כד.) הקשו "וא"ת מה צריך טעם מפני שהבעלים מתייאשים תיפוק ליה דיש לתלות דמכנענים נפל דהוה רובא ויש לומר דאיצטריך אפילו ודאי שמישראל נפל קאמר הרי אלו שלו דהמפסיד מתייאש ואומר כנענים שקלי ליה **ואפילו אם ישראל ימצאם לא יכריז דתולה דמן הכנענים נפל דהן רובא**". משמע מדברי התוס' שאם יש סימן שהיא של ישראל אין הבעלים מתייאש דמימר אמר שמא ישראל מצאם ויכריז לפי שיש בה סימן שהיא של ישראל.

אמנם מדברי הטושו"ע (סימן רנט, ג) לא משמע כן שכתבו **"אפילו ידע שמישראל נפלה ויש בה סימן**

נ"מ ברוב חילונים

וגם לפי התוס' נראה שפעמים רבות אינו מתייחס דיש דברים שדרכם להחזיר דבקל יכולים לאתר את המאבד כגון שיש מספר טלפון של המאבד או בפלא פון שיכולים להתקשר למספרים של הקרובים וכו'. ויש דברים שאין דרכם להחזיר כמו כמה מאות שקלים, אבל סכום גדול של כסף פעמים רבות שמחזירים מפני שמרתתי מהמשטרה דע"פ החוק מי שלא מודיע למשטרה שמצא מציאת יקרת ערך עובר עבירה פלילית שהעונש הוא עד ו' חודשי מאסר.

לפי שיטת הרמב"ם ודעימיה תולים שהמוצא הוא מהרוב ואם כן מימר אמר חילוני מצא ואם הוא דבר שאין דרכם להחזיר מתייחס. ולפי התוס' אין המאבד תולה בגוי אלא שאומר גם אם ישראל מצא מסתמא לא יכריז דתולה שנפל מגוי ואם כן בנידון דידן אפשר שאינו מתייחס דמימר אמר שמא ישראל מצא ואע"ג שתולה ששל חילוני מ"מ סובר כמו רוב הפוסקים שלענין אבידה הרי הם תינקות שנשבו וחייב להחזיר להם.

המאבד במקום שיש מצלמות

אח"כ שמעתי שיעור (אתר בינינו) של הרב יהודה סילמן שליט"א שנשאל באחד שמצא סכום גדול של כסף במקום שיש מצלמות אם גם בזמנו שיש מצלמות זכה בהם המוצא או שנשתנתה ההלכה והשיב דלא זכה בזה המוצא במקום שיש מצלמות. אבל ברחוב הגם שיש מצלמות אמר שלא נשתנתה ההלכה דלא תמיד נראה המוצא בבירור וכו'.

כבר נתבאר לעיל שבמקום שיש מצלמות והאבידה יקרה מספיק כדי לטרוח לחפש במצלמה אין הבעלים מתייחס אם הוא במקום שרוב המצויים שם מוכרים לו כגון בבית כנסת או בשכונה שלו אבל במקום המוני מתייחס דמימר אמר דמסתמא לא אכיר את מי שלקח. ונראה דאם האבידה יקרת ערך ממש גם במקום שמסתמא לא יכיר המאבד אינו מתייחס כיון דיכול להתברר ע"י המשטרה מי המוצא ע"י שיטות מיוחדות שיש להם כגון תוכנית "כלבוטק" וכו' ואין כאן המקום להאריך.

שכונה שרובה גוים ברחוב שעוברים בו רוב או מחצה ישראל

במקום המציאה דמה אכפת לן ברוב שאינו כאן. ותדע דאל"כ לא משכחת לה רוב ישראל דרוב העולם הם גוים. **אלא שהט"ז** הוכיח מרש"י דאזלינן בתר רוב העיר ולא רוב המצוי כאן, ותירץ דשאני אבידה דאע"פ שמעיקר הדין יש לתלות לתלות ברוב העיר שהם גוים הכא תולים ברוב המצויים כאן כיון שאפשר להתרר ע"י ההכרזה. **וגם בסמ"ע** (ס"ק ז) הבין שלא כדברינו שכתב דבמחצה על מחצה אזלינן בתר רוב העיר ולפי דברינו אינו כן דלעולם אזלינן בתר מקום המציאה.

בגמרא בבבא מציעא (כד). מצא בשוקא דבי דייסא או בשוקא דגלדאי הרי אלו שלו ודקדק הבית יוסף משמע דוקא באותם שווקים הוי שלו משום דרוב מצויים בהם אבל בכל שאר העיר חייב להכריז משום דרובה ישראל. וכן כתב בשו"ע (רנט, ג) "אפילו רובה עכו"ם והוא מצאה במקום **שרוב העוברים שם ישראל חייב** להחזיר אבל אם רוב עכו"ם או אפי' רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכו"ם אינו חייב". ולכאורה הם דברים פשוטים דאזלינן בתר רוב אותם הנמצאים

כשהרוב הנוכחים ישראל אבל רוב המוצאים גוים כגון: בבתי מדרשות וברחובות העיר שיש מנקים גוים

כתב הבית יוסף (סו"ס רסב) "משמע סוגיין דבתי כנסיות ובתי מדרשות אם הם חוץ לעיר ויתבי בהו גוים לשמור כיון דגוים יתבי בהו בקבע ומחפשיין תדיר וממשמשיין כל מה שבבית אבל ישראל אין מתעסקין שם אלא בתלמודם ומשום הכי אפילו

בגמרא בבא מציעא (כד). ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין.. ופריך שמעת מינה אפילו ברוב ישראל נמי.. ומשני בתי מדרשות דידן דיתבי כנענים.

שיום הרבה ומירתתי לאבד פרנסתן בשביל כך.
ועוד שאינם יושבים בקבע אלא באים לזמן מה
לנקות והולכים.

שחוב הנכנסים שם ישראל הוי ליה כרוב גוים".
ונראה שאין הדין כן בזמננו שאנו רואים שאינם
לוקחים האבידות, או מפני שחוששים להתפס
ע"י המצלמות או מפני שחפצים יד שניה אינם

משה נגר

הערות בטלפון ובדוא"ל: m0548566505@gmail.com

[שיעורים ועלונים קודמים ב'בינינו' – מערכת שיעורי תורה לצפיה'](#)

עלונים בחושן משפט

דינא דמלכותא \ עביד איניש דינא לנפשיה ודיני מוסר ממון חבירו במדינות המתוקנות \ 'קים לי' \ אמת
ושקר בבית דין וחוק לבית דין \ עורכי הדינים \ אומדנא דמוכח \ חברה בע"מ \ גביית חובות בזמנינו \ גבייה
וקניה בהוצאה לפועל \ ברי ושמא \ חריגות מגבולות הטאב"ו \ חזקה לסוכה \ סוכה וחניה ברשות הרבים \
הוצאת ישן מהסוכה \ פינוי בינוי \ יסודות נזקי שכנים: רעש הילדים, פעוטונים, חנויות וכו' \ פיצול דירות \
הרחבות בניה \ יסודות חזקות תשמישים: חזקה לדוד שמש, רבים שהחזיקו לעבור בבנין ורוצים לעשות
אינטרקום או פינוי בינוי וכו' \ מידת סדום: השתלטות על חצירות וחללים בבנין \ תחרות עסקית \ היתר
מכירה \ קנייני הערמות \ עשה לחבירו פעולה או טובה ולא סיכמו אם בשכר או בחינם \ דינים המצויים
בהשבת אבידה \ דינים המצויים בחיובי נזיקין \ המתת חסד \ תרומת איברים במוות מוחי \ דיני קדימה
בחולים ובעלמא

עלונים באבן העזר

הזרעה מלאכותית \ חרם רבינו גרשום \ חיוב מזונות בסרבנית גט \ טבעת למניעת הריון \ צוואת רבי יהודה
החסידי \ יהדות אתיופיה הודו, הרפומים ועולי רוסיא \ התרת ממזרים \ בדיקת D.N.A \ אחד לבעל אחד
לבושל \ מינקת ומעוברת חבירו \ התרת עגונות: עגונות השואה, יום הכיפורים, אסון התאומים, מיאיימי
ומירון \ נגיעת ערוה: בדיקת רופאים, נגיעה בערוה באוטובוס ורכבת \ דרכא אחרינא: מגורים בשכונה
חילונית, החזקת אייפון \ לא תתורו \ קול באשה ערוה \ חלוקת הרכוש בגירושין \ כפיית גיטין: בית סוהר
עיקול חשבון בנק ושליטת רשיון נהיגה \ הגט מצפת: זכין בגט ומומים שנתהוו אחר המקח